

BEWARING EN RECUPERATIE VAN GRAFORNAMENTEN

**BEHOUD EN BEHEER VAN FUNERAIR
ERFGOED OP GEMEENTELIJKE
BEGRAAFPLAATSEN**

IOED PAJOTTENLAND ZENNEVALLEI

INHOUD

1. INLEIDING

2. OMGANG MET GRAFORNAMENTEN

3. TYPES ORNAMENTEN

3.1. Applicaties

3.1.1 Metalen applicaties

3.1.2 Porseleinen applicaties

3.1.3 Stenen/betonnen applicaties

3.2 Portretfoto's

3.3 Grafgiften

3.3.1 Porseleinen grafgiften

3.3.2 Devotieplaten in marbriet (glas)

3.4 Grafafwerking

3.4.1 Mozaiek

3.4.2 Belettering

3.5 Grafafsluiting

3.5.1 IJzerwerk

3.5.2 Beton

4. METHODE VAN REGISTRATIE, OPSLAG EN RESTAURATIE

5. METHODE VAN REGISTRATIE TE RECUPEREREN ONDERDELEN

INLEIDING

Sinds januari 2004 is er een nieuw decreet op de begraafplaatsen en de lijkbezorging. Het Besluit van de Vlaamse Regering van 14 mei 2004 tot organisatie, inrichting en beheer van begraafplaatsen en crematoria, treft in hoofdstuk VIII een regeling betreffende graven met lokaal historisch belang. Steden en gemeenten worden verplicht een lijst op te maken met te bewaren erfgoed, waarvoor zij de zorg gedurende 50 jaar op zich nemen. Wanneer de lokale besturen aan deze verplichting verzaken, kan de Vlaamse overheid, bijvoorbeeld op vraag van een lokale vereniging, de lijst goedkeuren.

De nood aan inventarisatie van de begraafplaatsen wordt vandaag reeds erkend door de lokale besturen, maar de opstart van een inventarisatieproject blijft in de meeste gemeenten nog achterwege. Ondertussen worden de begraafplaatsen verder beheerd zonder rekening te houden met de erfgoedwaarde. Zo worden bijvoorbeeld graven met mogelijke erfgoedwaarde bij het verlopen van de concessie geruimd en verdwijnen ze of raken graven met erfgoedwaarde door gebrekkig onderhoud zwaar beschadigd.

Het verdwijnen van de erfgoedwaarde op de begraafplaatsen kan echter door enkele eenvoudige ingrepen gevrijwaard worden nog voor de inventarisatie is van start gegaan. Dit door enerzijds een controle op beschadiging uit te voeren voor de winter en door de recuperatie van grafornameanten van te ruimen grafzerken. Te recupereren onderdelen worden dan lokaal bewaard in een depot op één der begraafplaatsen van de gemeente.

OMGANG MET GRAFORNAMENTEN

Jaarlijkse controle van graven ouder dan 50 jaar

De inventarisatie van de begraafplaatsen zal zich toespitsen op de oudere graven. Door voor een afbakening van graven ouder dan 50 jaar te kiezen worden er reeds potentiële erfgoedzones afgebakend. Binnen deze zones kunnen we de aanwezige erfgoedwaarde optimaal bewaren door jaarlijks voor de wintermaanden een controle uit te voeren op het schadebeeld van de graven. Zo kunnen ornamenten, zoals losgekomen letters, beeldjes, porseleinfoto's hersteld worden. Ook delen van afgescheurde naambordjes of afgebroken beelden kunnen tijdens deze ronde aangepakt worden. Zo kunnen ze niet verloren gaan of verder beschadigd worden door vorst.

Wanneer herstel in eigen beheer niet mogelijk is, kunnen de onderdelen worden verwijderd en opgeslagen. Dit moet kenbaar gemaakt worden aan de hand van een plaatje bij het graf met vermelding van de verwijdering en contactpersoon zodat de familie op de hoogte is. Deze elementen dienen niet voor recuperatie, maar moeten terug op hun oorspronkelijk graf geplaatst worden door een restaurateur bij de restauratie van de historisch waardevolle graven.

Stockage van grafornameanten

Wanneer de concessie van bepaalde graven verloopt, wordt er vandaag bij deze graven een bord geplaatst met de vraag tot verlenging van de concessie. Wanneer de concessie niet wordt verlengd, wordt de grafzerk geruimd. Op deze grafzerken bevinden zich echter tal van grafornameanten die kunnen worden gerecupereerd voor de restauratie van de graven met erfgoedwaarde. Dit wordt mogelijk omdat heel wat van deze ornameanten veelvuldig werden toegepast en dus in grote oplagen werden gefabriceerd. Dit geldt voor de epigrafie (belettering), maar ook voor de grafornameanten zoals reliëfs of beeldjes.

Recuperatie bij restauratie historisch waardevolle graven

De gerecupereerde graformenten worden lokaal bewaard in een centrale verzamelruimte op één van de begraafplaatsen. Voor ze opgebergd worden, worden ze geregistreerd en gefotografeerd door de verantwoordelijke van de begraafplaatsen. Op deze wijze is er een duidelijk overzicht van de stukken en hun bewaarplaats.

Wanneer het inventarisatie- en waarderingstraject van de begraafplaatsen doorlopen is, krijgt men voor elke begraafplaats een lijst met graven met erfgoedwaarde. Deze graven moeten na het verlopen van de concessie door de gemeente voor een periode van 50 jaar bewaard en onderhouden worden. Onderhoud brengt met zich mee dat de zwaar beschadigde graven worden gerenoveerd. Verdwenen of beschadigde onderdelen moeten vervangen worden door een restaurateur. De kosten voor reproducties van verdwenen ornamenten kunnen echter snel oplopen.

Het merendeel van de grafonderdelen uit het einde van de 19de en het begin van de 20ste eeuw werd echter in grote oplage geproduceerd. Dit maakt het mogelijk om graformenten van te ontruimen graven te recupereren bij restauratie. De restaurateur kan dan op basis van de stukkenlijst onderdelen recupereren en zo kunnen de kosten gedrukt worden.

Een overzicht van te recupereren ornamenten wordt hieronder opgelijst.

3. TYPES ORNAMENTEN

3.1

Applicaties

METALEN SIERWERK

Medaillons

METALEN SIERWERK

Kruisbeeld met of zonder kruis

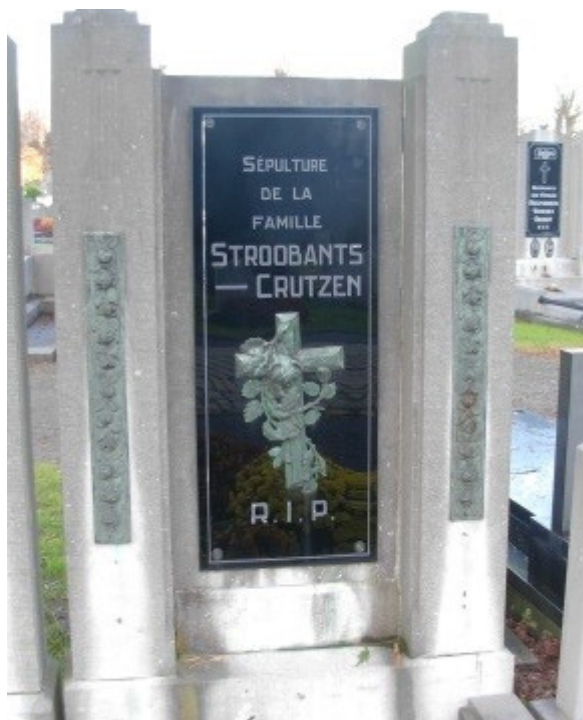
METALEN SIERWERK

Palmtak

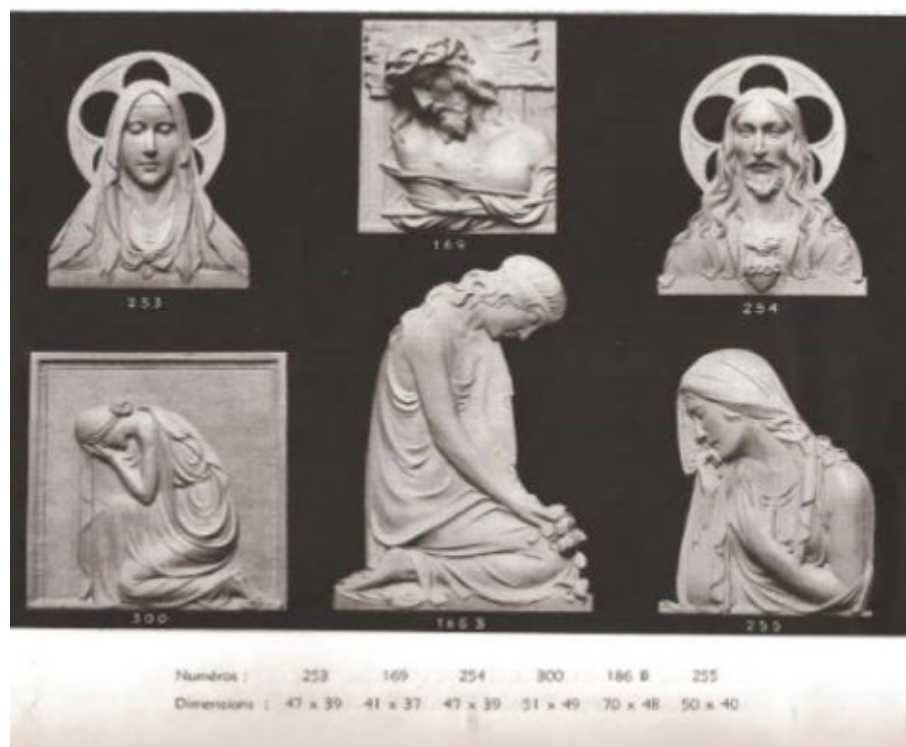
METALEN SIERWERK

Rozentak

METALEN SIERWERK

Figuren

METALEN SIERWERK

Vazen

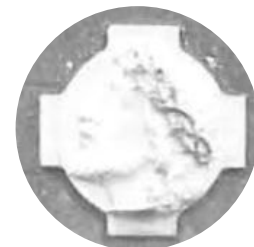

METALEN SIERWERK

Emblemen en symbolen

3. TYPES ORNAMENTEN

Applicaties

3.1

SIERWERK IN PORSELEIN

Medaillons

SIERWERK PORSELEIN

Kruisbeeld met of zonder kruis

SIERWERK PORSELEIN

Palmtak

SIERWERK IN PORSELEIN

Krans

SIERWERK PORSELEIN

Figuren

SIERWERK IN PORSELEIN

Vazen

SIERWERK PORSELEIN

Emblemen en symbolen

3. TYPES ORNAMENTEN

Applicaties

3.1

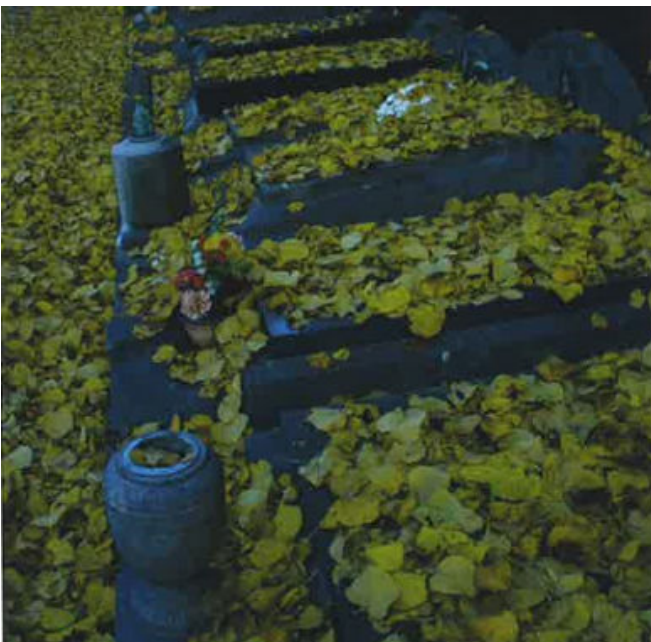
SIERWERK IN STEEN OF BETON

Topkruis

SIERWERK IN STEEN OF BETON

Vazen

3. TYPES ORNAMENTEN

3.2

Portretfoto's

3. TYPES ORNAMENTEN

Grafgiften

3.3

GRAFGIFTEN PORSELEIN EN KERAMIEK

GRAFGIFTEN GLAS OF MARBRIET (ONDOORSCHIJNEND GLAS)

3. TYPES ORNAMENTEN

3.4

Grafafwerking

MOZAIEK

BELETTERING

3. TYPES ORNAMENTEN

Grafafsluiting

3.5

IJZERWERK

STEEN/BETON

4. METHODE VAN REGISTRATIE, OPSLAG EN RESTAURATIE

Voor de opslag van de beschadigde onderdelen en de te hergebruiken onderdelen van de graven wordt er per begraafplaats een deel van één der grafdelverhuisjes of opslagruimtes ingericht als depot. Dit depot omvat enkele rekken met daarin curverboxen van 6.5L, eurobakken voor grotere objecten en europaletten voor, eerder uitzonderlijk, heel zware ornamenten.

1. Registratie

- Beschadigde onderdelen en losgekomen ornamenten worden verwijderd van de begraafplaats.
- Wanneer er een onderdeel van een grafzerk wordt verwijderd, wordt dit ter plaatse gefotografeerd.
- Elk onderdeel krijgt een nummer.
- Elk object wordt geregistreerd op een lijst met vermelding van objectnummer, doosnummer, grafnummer en de benoeming van het object
- Objectnummer wordt aangebracht op het plan van de begraafplaats
- Er wordt een onderscheid gemaakt tussen stukken die worden gerestaureerd in eigen beheer en stukken die door een specialist moeten gerestaureerd worden. Enkelvoudige breuken en herbevestigen van kleine ornamenten wordt in eigen beheer uitgevoerd.

4. METHODE VAN REGISTRATIE, OPSLAG EN RESTAURATIE

2. Opslag

- Curverboxen

Kleine objecten zoals letters, porseleinfoto's,... worden in een gripzakje opgeborgen en genummerd op het zakje. Opberging in een curverbox gebeurt per materiaaltype: metaal, mozaïek & keramiek.

- Euronormbakken

Grotere elementen zoals marbriet gedenkplaten of beelden kunnen hier niet-verpakt in geplaatst worden. Aanbrengen nummering met label.

- Europaletten

Voor zware objecten zoals een in stukken gevallen kruis dat als bekroning op een graf stond. Ook hier nummering met een label.

4. METHODE VAN REGISTRATIE, OPSLAG EN RESTAURATIE

3. Restauratie

- Losgekomen ornamenten opnieuw bevestigen (reliëfs, porseleinfoto's, grafgiften,...)
 - o Product: twee componentenlijm AKEPOX 5010 COLOURED 400ML - ZWARTCC1000
 - o Oppervlakte grafzerk en oppervlakte ornament reinigen en aanhechten
- Enkelvoudige breuken porselein
 - o Product: secondelijm AKEFIX HITEC CA GLUE 500ML
 - o Reiniging met water en dreft en verlijmen van breuk

5. METHODE VAN REGISTRATIE TE RECUPEREREN ONDERDELEN

Tijdens de registratieronde worden de zerken met waardevolle graformenten aangeduid op een plan van de begraafplaats. Dit los van het feit of het graf erfgoedwaarde heeft of niet.

Wanneer er wordt beslist om na verloop van concessie de graven van de niet-verlengde concessies te ruimen dan worden de ornamenten van de aangeduide graven verwijderd, geregistreerd en in depot genomen.

Bij restauratie van de graven met erfgoedwaarde kunnen deze worden gerecupereerd en kosten worden bespaard.